

*L'expressió escrita en el
currículum de les àrees*

Els gèneres textuais

ensenyaments
en
valencià

Rafa Fresquet

Assessoria Didàctica per a l'Ensenyament en Valencià

Competències bàsiques

Les competències que l'alumnat ha de treballar:

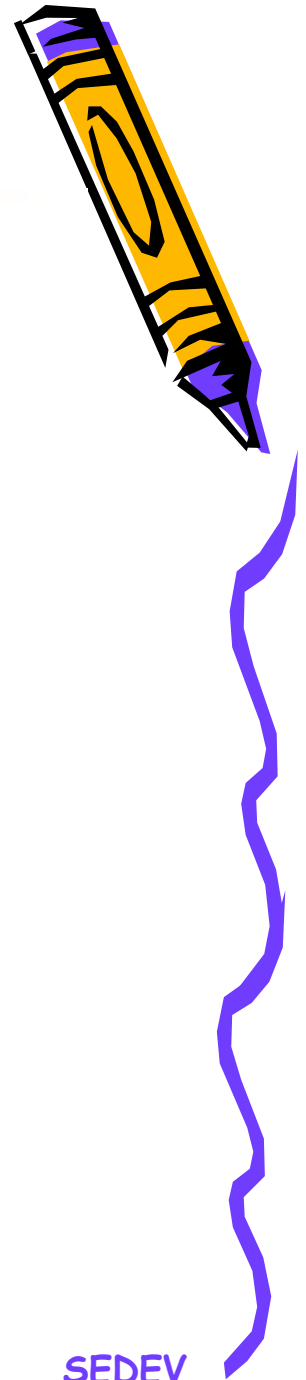
1. Competència en comunicació lingüística
2. Competència matemàtica
3. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
4. Tractament de la informació i competència digital
5. Competència social i ciutadana
6. Competència cultural i artística
7. Competència per a aprendre a aprendre
8. Autonomia i iniciativa personal

Competències bàsiques

- ➡ Cada àrea contribueix al desenvolupament de determinades competències.
- ➡ Cada una de les competències s'assoleix com a conseqüència del treball en diferents àrees o matèries.

Competències bàsiques

Ser competent implica:

Coneixements (el saber)

Capacitats (saber fer)

Habilitats (saber ser)

Actituds (saber estar)

I aprendre a
mobilitzar aquests
recursos de forma
adequada
(saber actuar)

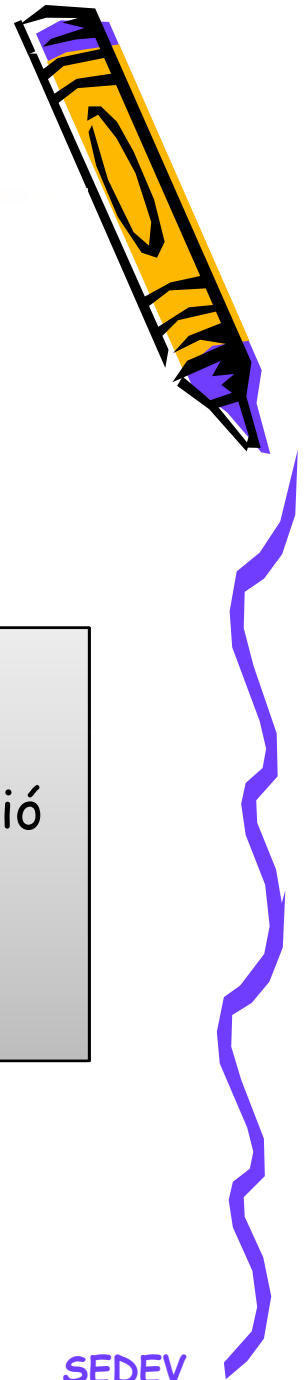
Competències bàsiques

Un exemple:

Currículum ESO-DECRET 112/2007

Ciències naturals 2n ESO

- Anàlisi i valoració de les diferents fonts d'energia, renovables i no renovables.
- Problemes associats a l'obtenció, transport i utilització de l'energia.
- Presa de consciència de la importància de l'estalvi energètic.

Competències bàsiques

PISA avalua aquest aprenentatge (i d'altres) plantejant la pregunta:

"L'autobús que condueix en Joan funciona amb un motor diesel. Aquests autobusos contaminen.

Un amic d'en Joan condueix un tramvia elèctric. El voltatge necessari per al seu funcionament prové d'una central elèctrica que funciona cremant carbó.

Hi ha persones que defensen la instal·lació de tramvies argumentant que no contaminen l'aire.

Estàs d'acord amb aquesta afirmació? Argumenta la teua resposta".

PISA (OECD, 2000)

Competències bàsiques

Què ha d'haver après l'alumnat per a respondre a aquesta pregunta?

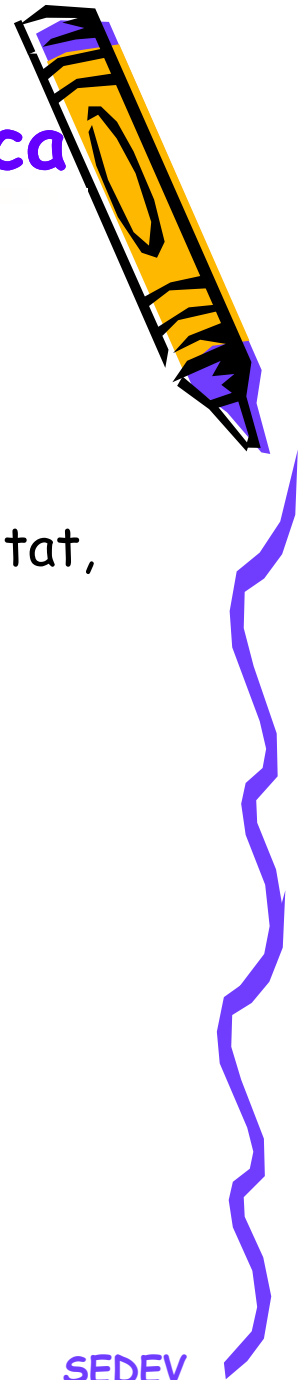
- A llegir un text i a valorar el fet de llegir.
- Idees bàsiques i abstractes sobre fonts i transferència d'energia i sobre canvi químic/substàncies contaminants.
- A aplicar aquestes idees, interrelacionant-les, a una situació no treballada a classe.
- A relacionar aquest coneixement amb comportaments i valors (conseqüències ambientals).
- A argumentar tenint en compte moltes variables diferents, però fonamentant-se en coneixements i en fets.
- A escriure la seua argumentació d'una manera que s'entenga.

Neus Sanmartí 2008

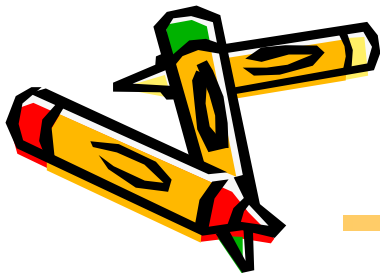
Competència en comunicació lingüística

Ús del llenguatge com a instrument de:

- comunicació oral i escrita,
- representació, interpretació i comprensió de la realitat,
- construcció i comunicació del coneixement,
- organització i autoregulació del pensament, de les emocions i de la conducta.

Adquirir aquesta competència suposa l'ús eficaç de la llengua en contextos múltiples, orals i escrits, i l'ús funcional de la llengua estrangera.

Competència en comunicació lingüística

Aquesta competència implica:

Interaccions orals	Escoltar, exposar i dialogar, i ser conscients dels principals tipus d'interacció social per adequar el discurs a la situació.
Comprensió de textos	<ul style="list-style-type: none">•Habilitats per a buscar, recopilar i processar informació.•Lectura com a font de plaer i com a font de coneixement d'altres cultures
Composició escrita	Composició de diferents tipus de textos amb diferents intencions comunicatives.
Reflexió sobre la llengua	Coneixement reflexiu del funcionament del llenguatge i les seues normes d'ús

Felipe Zayas

SEDEV

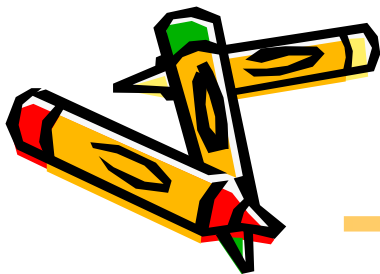
Competència en comunicació lingüística

Habitualment, els professors de ciències tenim la sensació que, no podem dedicar-nos a treballar aspectes lingüístics, que suposem que es treballen en altres matèries.

Hem de tindre en compte, però que:

- per comunicar les idees i els coneixements els alumnes han de tenir unes competències lingüístiques generals i a més han de dominar el llenguatge de la ciència.
- per entendre ciències no n'hi ha prou amb conèixer definicions, repetir explicacions, sinó que cal ser capaç de relacionar els fets i les teories.

No cal que deixem d'ensenyar ciències per ensenyar llengua, però podem ensenyar ciències mentre ensenyem aspectes lingüístics específics de la nostra àrea, de manera que a la vegada que millorem la forma d'escriure, millorem el coneixement científic.

Per tant, els alumnes aprendran millor si aprenen ciència a la vegada que aprenen a escriure i parlar sobre ciència.

Enric Custodio

SEDEV

Les habilitats lingüístiques

Escoltar

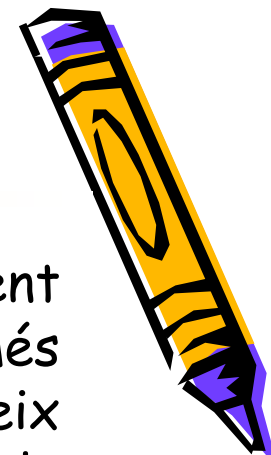
Conversar

Parlar

Llegir

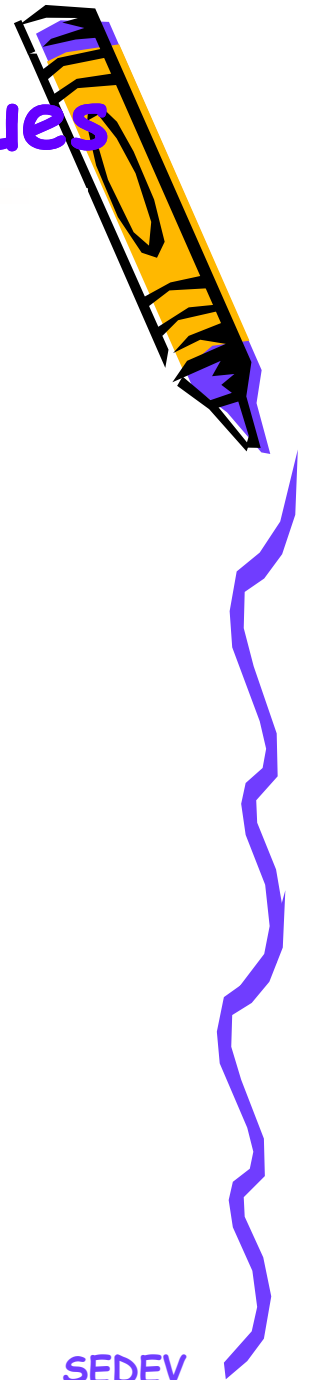
Escriure

Escriure és segurament l'habilitat lingüística més complexa, perquè exigeix l'ús instrumental de la resta d'habilitats durant el procés de composició

Les habilitats cognitivolingüístiques

Anomenem habilitats cognitivolingüístiques (HCL) aquelles habilitats que s'activen en explicar mitjançant la producció de textos, ja siguin descriptius, argumentatius...

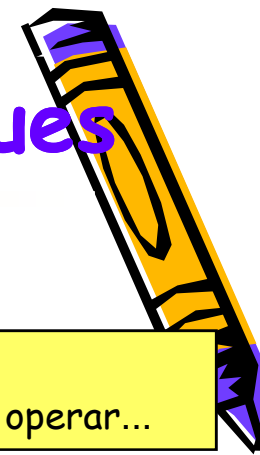
Aquestes habilitats són vàlides per a totes les àrees curriculars, però es concreten de manera diferent en cada un d'elles.

Jorba 1998

Les habilitats cognitivolingüístiques

HABILITATS COGNITIVES (base dels aprenentatges)

Analitzar, comparar, classificar, identificar, interpretar, inferir, deduir, valorar, operar...

Possibiliten i es concreten en

HABILITATS COGNITIVOLINGÜÍSTIQUES

Descriure, definir, resumir, explicar, justificar, argumentar, demostrar

Les diferents formes d'usar-les determinen maneres diverses d'aprendre

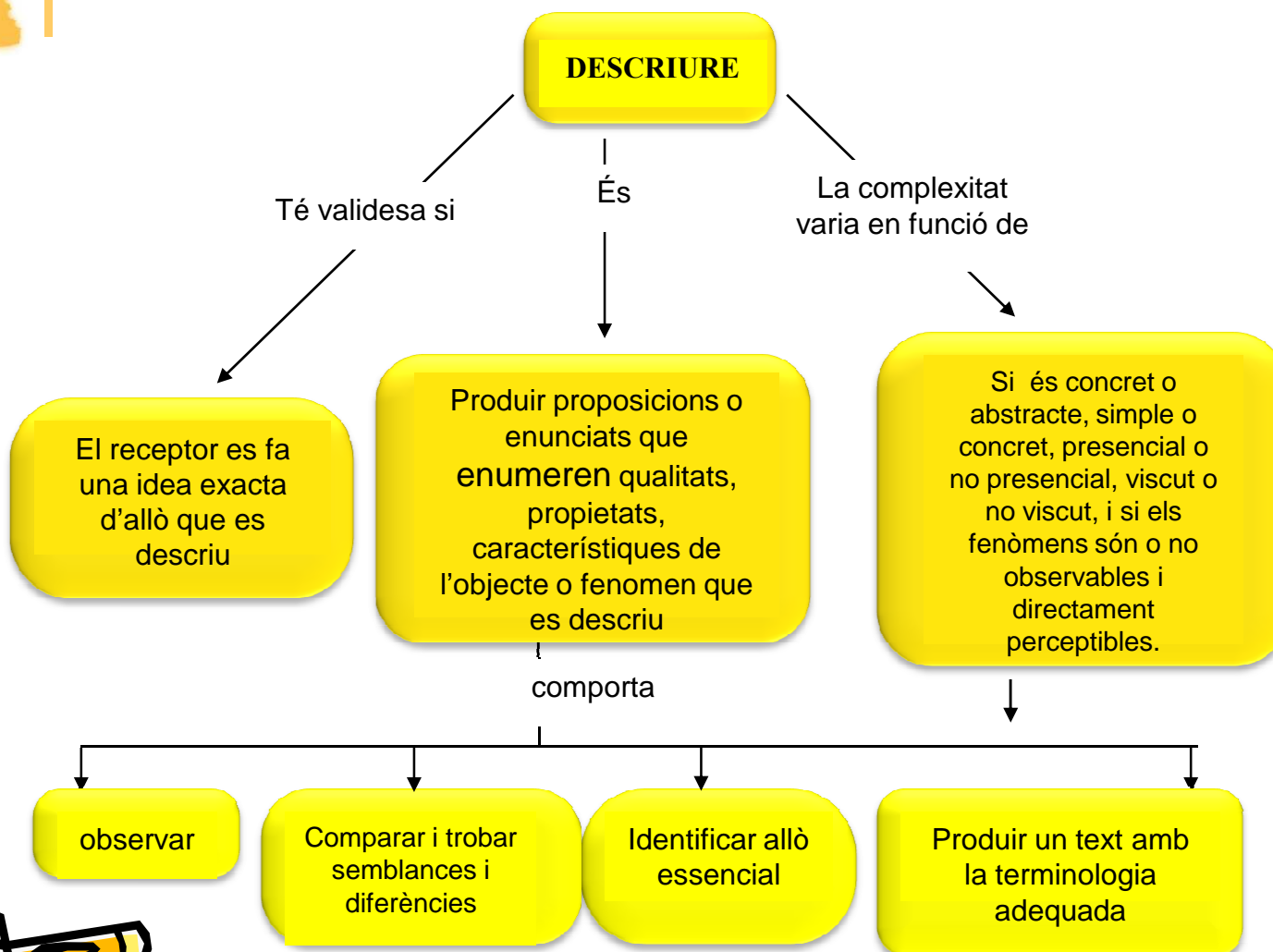
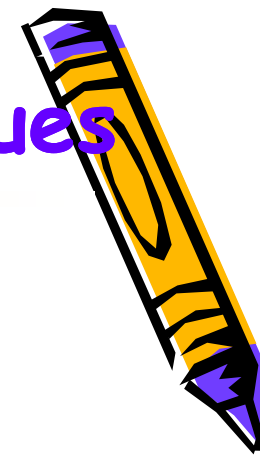
CONTINGUTS DE LES ÀREES CURRICULARS

Textos descriptius, narratius, explicatius, instructius, argumentatius

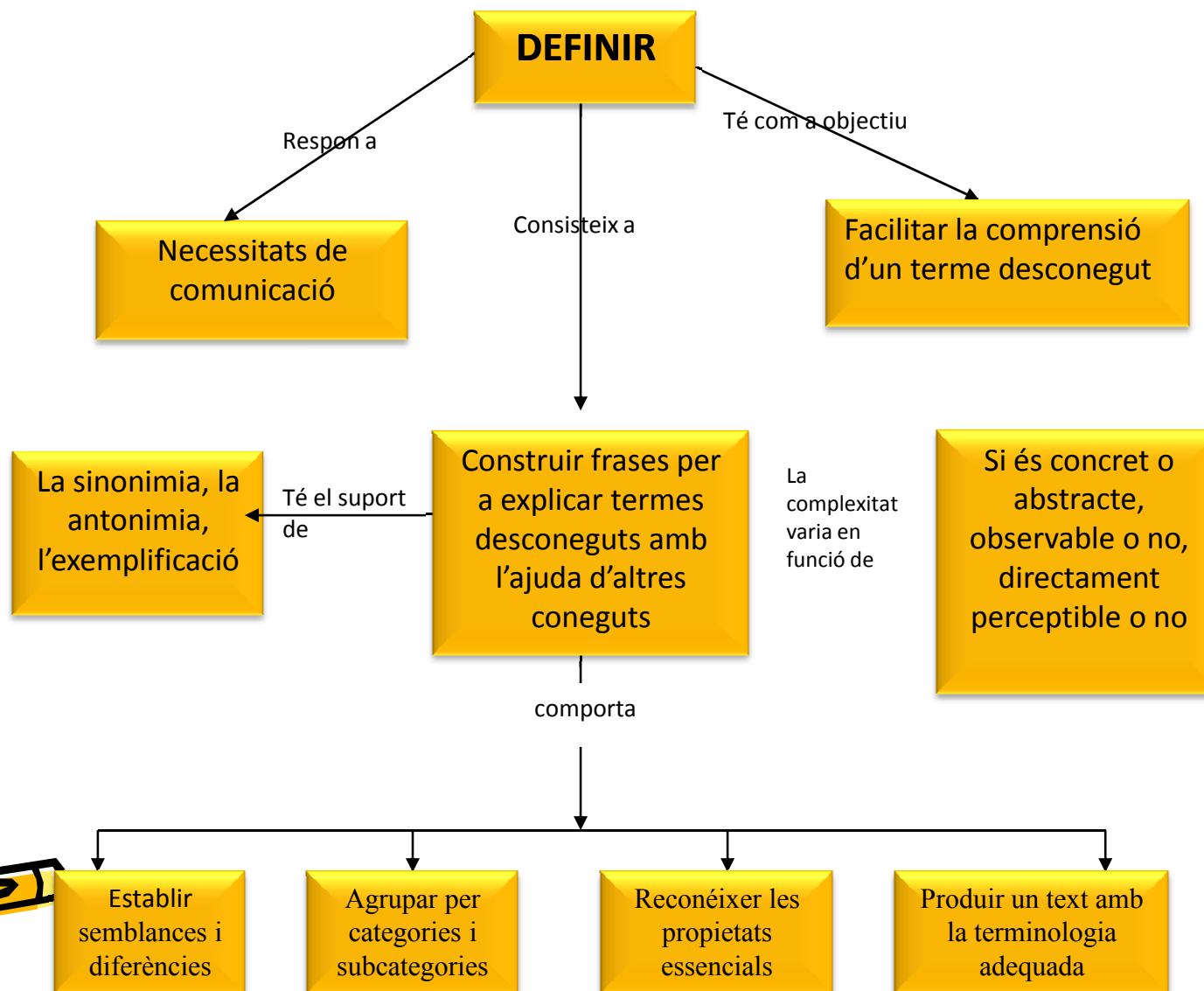
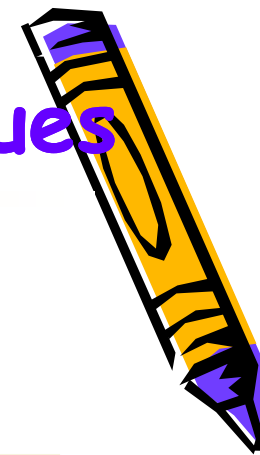

Les habilitats cognitivolingüístiques

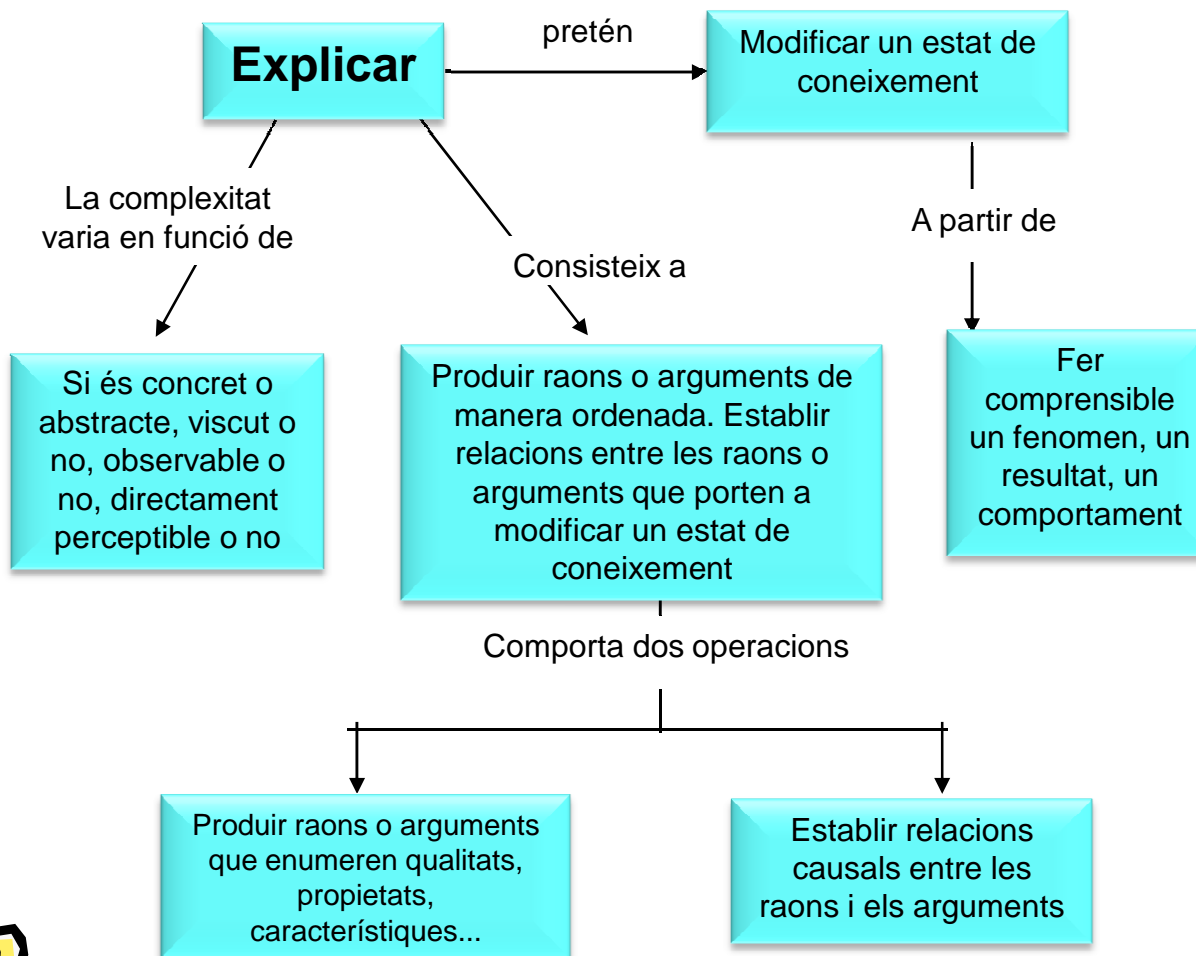
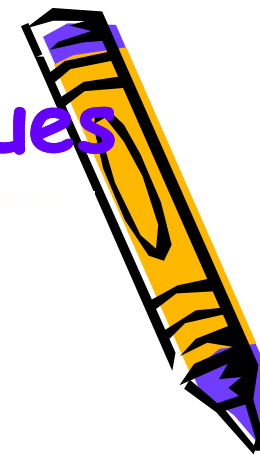

Les habilitats cognitivolingüístiques

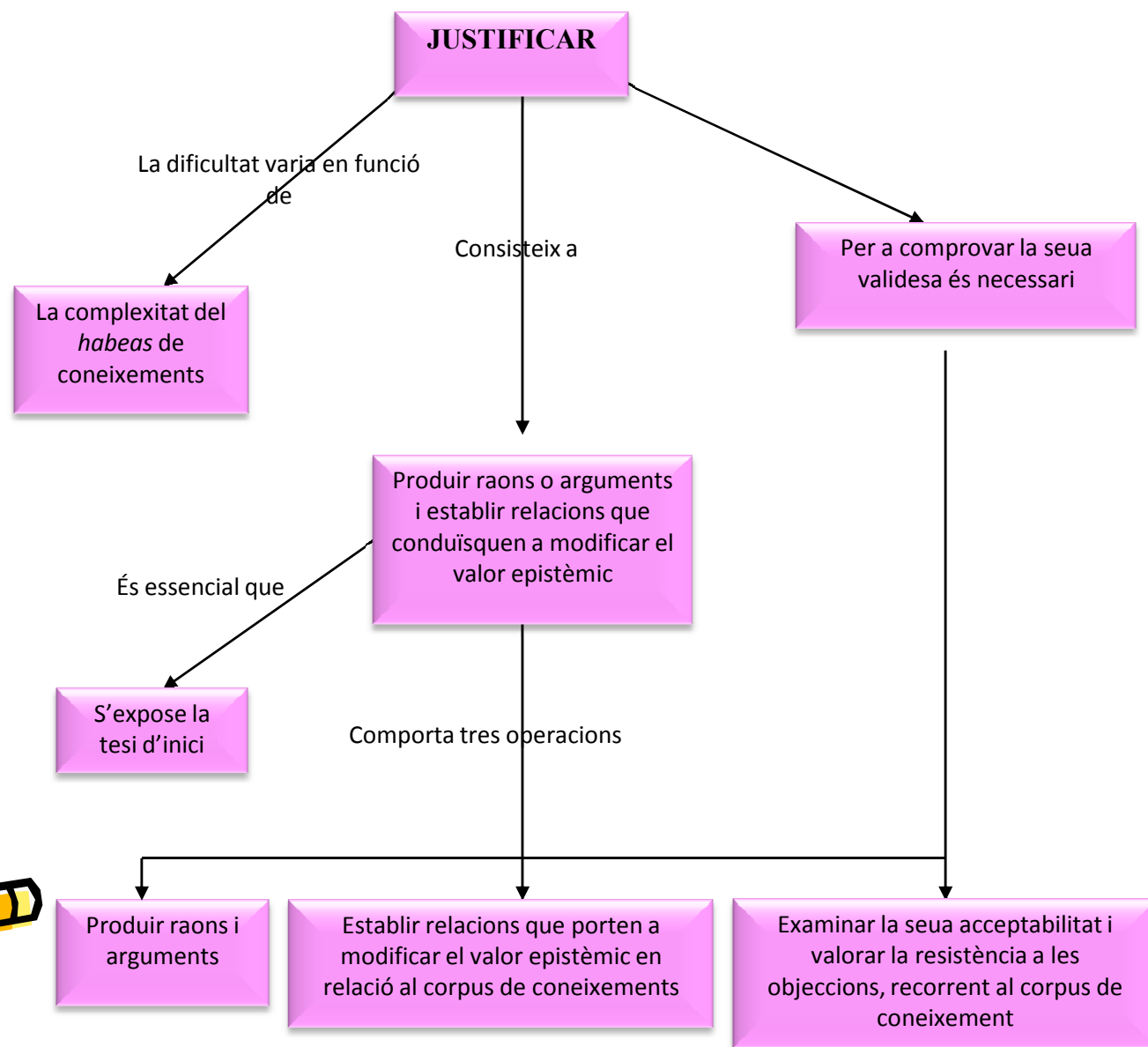
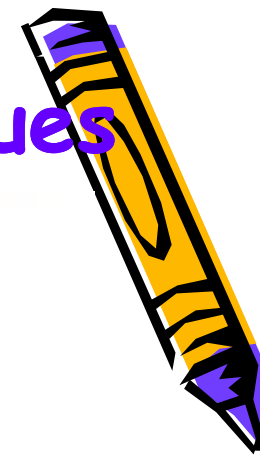

Les habilitats cognitivolingüístiques

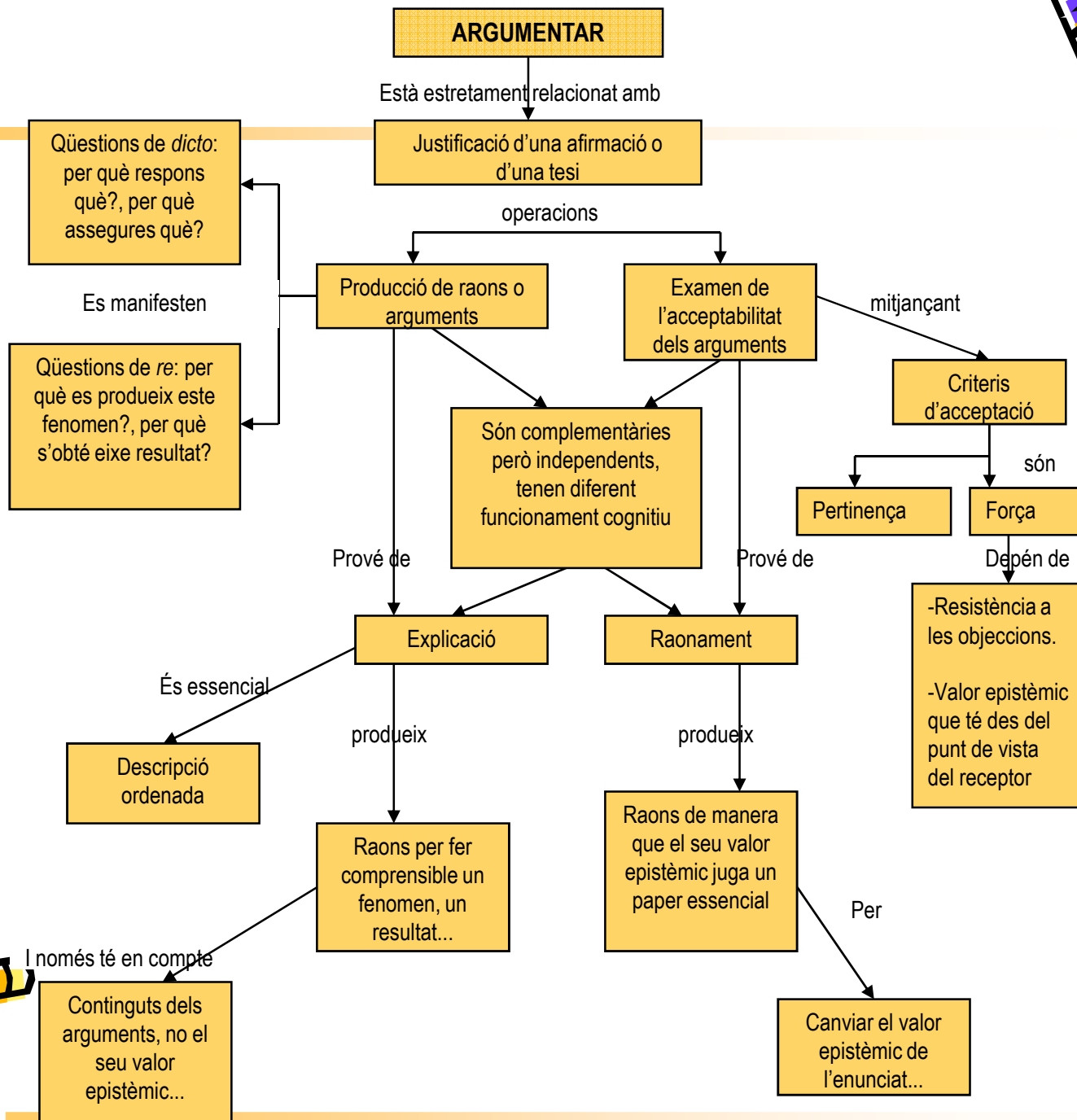

Les habilitats cognitivolingüístiques

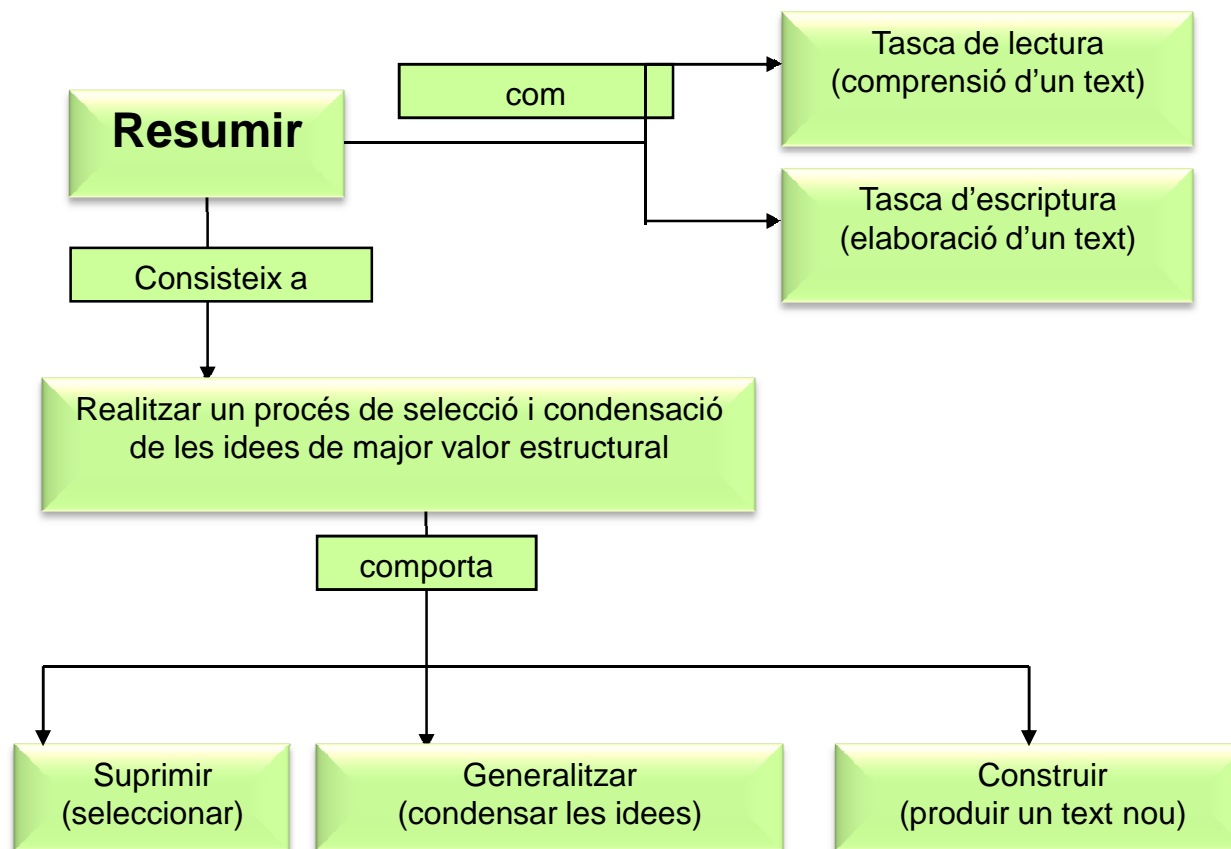
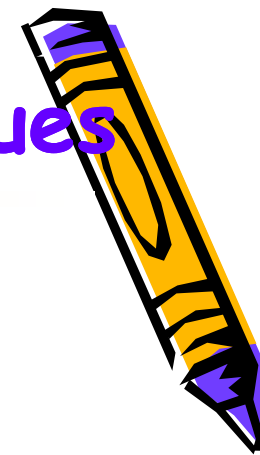

Les habilitats cognitivolingüístiques

Les habilitats cognitivolingüístiques

Tipus de textos

NARRATIUS

Relaten fets, accions i esdeveniments

Què passa?

DESCRIPTIUS

Evoquen, representen i situen objectes, llocs i éssers vius.

Com és?

INSTRUCTIUS

Donen instruccions, ordres, recomanacions.

Com es fa?

CONVERSACIONALS

Representen converses per escrit.

Què diuen?

EXPLICATIUS

Fan comprendre un tema.

Per què és així?

PREDICTIUS

Representen anticipació de fets

Què passarà?

ARGUMENTATIU

Expressen opinions per a convèncer.

Què pense?
Què et sembla?

RETÒRICS

Impacten formalment en el receptor.

Com ho diu?

Adam (1985)

SEDEV

Gèneres textuais

Textos (predominantment) conversacionals	conversa, tertúlia, entrevista, enquesta...
Textos (predominantment) descriptius	Fullet explicatiu, guia turística, itinerari, descripció, retrat...
Textos (predominantment) narratius	Notícia, crònica, còmics, rondalles...
Textos predominantment instructius	Recepta, instruccions...
Textos (predominantment) predictius	Programa electoral, horòscop, butlletí metereològic...
Textos (predominantment) explicatius	Article científic, resum, entrada diccionari...
Textos (predominantment) argumentatius	Article d'opinió, editorial, assaig, columna...
Textos (predominantment) retòrics	Poesia, cançó, refrany...

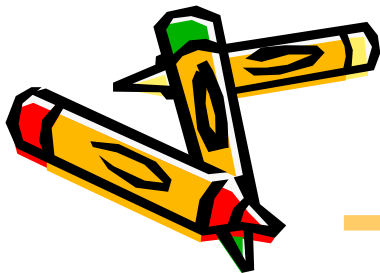
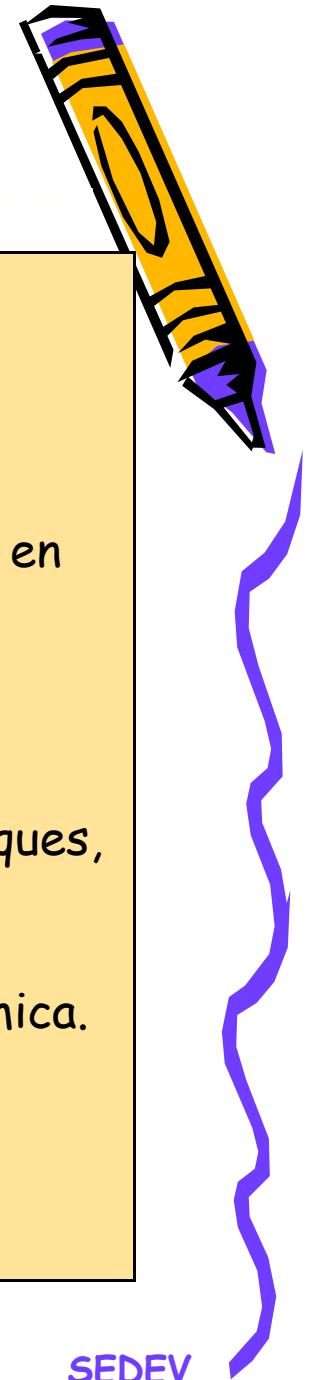
Gèneres textuais: exemples

MATEMÀTIQUES

- Comentaris a partir de llibres de matemàtica aplicada a la vida real.
- Explicacions dels passos en la resolució de problemes, justificació de les solucions.
- Definicions (geometria).

CIÈNCIES NATURALS

- Presa d'apunts.
- Monografies.
- Respostes de les activitats.
- Murals, pòsters, presentacions en Power Point.
- Articles científics
- Memòria de pràctiques de laboratori.
- Interpretació de fórmules físiques, taules, gràfiques.
- Definicions.
- Nomenclatura i formulació química.
- Normes de funcionament, de treball.
- Etiquetes dels flascons.
- Resolució de problemes

Exemples

Definició

COM FERuna definició.....

DEFINICIONS

Com podem definir els minerals? Per fer una definició cal expressar les característiques necessàries i suficients per què la idea o concepte no es pugui confondre amb un altre.

Com fer-ho?

- Primer cal pensar quina és la categoria del concepte que volem definir: Substància, matèria, ésser viu...
- És útil fer un quadre amb els altres conceptes de la mateixa categoria i les seves característiques fonamentals. I analitzar quines són les exclusives del concepte.
- Després de fer el quadre ja podràs redactar la definició, amb les idees que diferenciïn el concepte entre els altres i utilitzant paraules conegudes.

Fem el quadre en el cas del minerals:

		Mineral	Roca
1. Indicar quina categoria té el concepte que volem definir	Exemple: Substància, ésser viu, material inorgànic ...	Material inorgànic natural	Material inorgànic natural
2. Expressar les característiques de cada concepte	Composició, propietats, funcions...		
3. Indicar les característiques essencials que diferenciïn el concepte dels altres	Per exemple els mineral estan formats per una sola substància pura o un compost...		

Text argumentatiu

Jo crec que....

A causa de...

Els arguments que contradiuen la meua idea són...

Com convenceria a algú que no creu en la meua idea...

Quines evidències faria servir per a convèncer-los...

Què em diria un expert per donar suport a la meua idea...

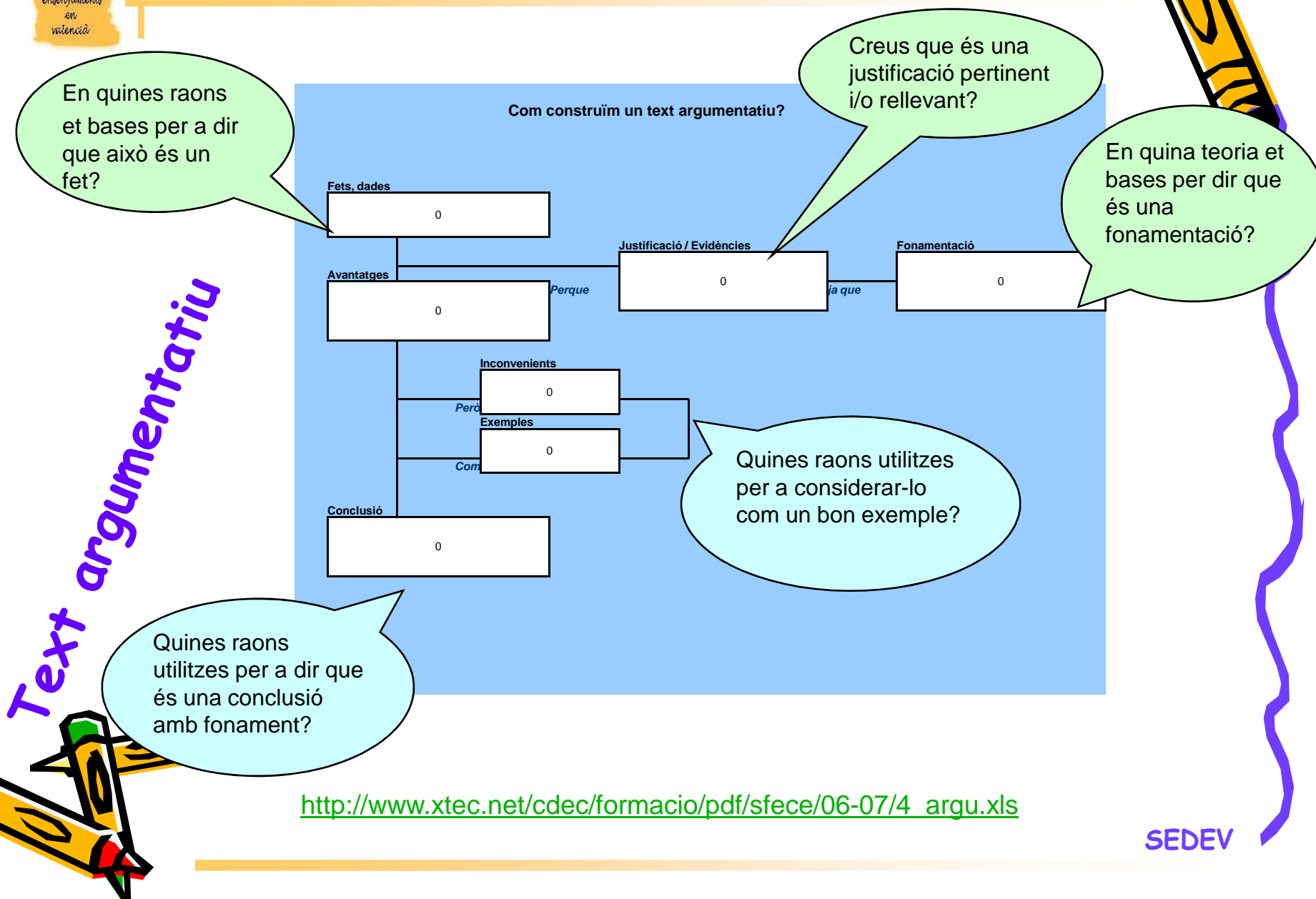
Exemples...

SEDEV

Exemples

http://www.xtec.net/cdec/formacio/pdf/sfece/06-07/4_argu.xls

Exemples

Text argumentatiu

Et sembla que has utilitzat el connector adequat?

Aquest és el teu text final...

0

...perquè...
0

...ja que...
0

...una
avantatge es...
0

...en canvi...
0

...com...
0

...per tant...
0

http://www.xtec.net/cdec/formacio/pdf/sfece/06-07/4_argu.xls

Gèneres electrònics

La ràpida expansió de les TIC i d'Internet ha generat nous gèneres comunicatius no presencials

sincrònics

(Forma simultània)

xat

msn

webcam

asincrònics

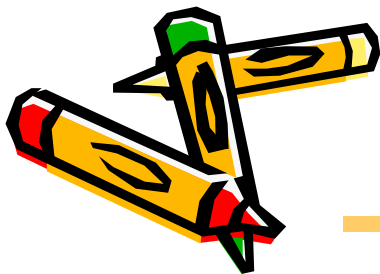
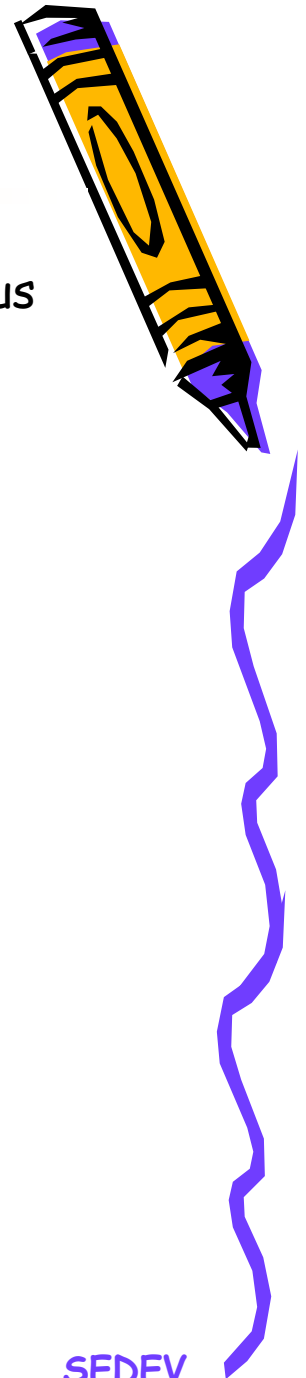
(Temps diferit)

correu electrònic

blocs

fòrum

wikis

D. Cassany

SEDEV

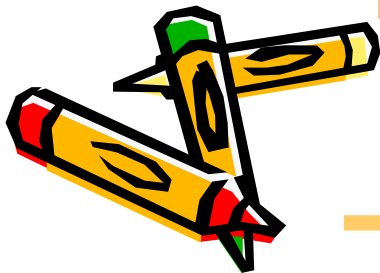
Gèneres electrònics

Wikis

Un o una **wiki** (del hawaià *wikiwiki*, ràpid) és un lloc web col·laboratiu, que pot ser editat des del navegador pels usuaris. Els usuaris d'una wiki poden d'aquesta manera crear, modificar, enllaçar i esborrar el contingut d'una pàgina web, de forma interactiva, fàcil i ràpida. Una de les wikis més conegudes és la Wikipedia

Font: Viquipèdia

Els wikis tenen moltes possibilitats: fer treballs de grup col·laboratiu, edició de dossiers, documentació de treballs de recerca entre varies persones...

Gèneres electrònics

La wikipèdia, defineix un bloc com a un lloc web actualitzat periòdicament que recopila cronològicament textos o articles d'un o diversos autors.

Els lectors hi poden escriure els seus comentaris i l'autor els pot contestar, de manera que és possible establir un diàleg.

L'ús o la temàtica de cada bloc és particular, per la qual cosa n'hi ha de tipus personal, periodístic, educatiu, etc.

Blocs

<http://segondebat.blogspot.com/>

SEDEV

Gèneres electrònics

Usos educatius

Blocs

	La publicació d'articles o documents que volem treballar i millorar per mitjà de la participació dels nostres estudiants o del públic en general.
	La publicació de notícies relacionades amb el camp d'estudi per a promoure el debat, el contrast d'opinions, la presa de posicions per part dels nostres estudiants, etc.
	L'elaboració compartida entre professor i estudiants d'un butlletí periòdic amb recursos d'un àmbit del coneixement determinat

Font: UOC

En resum

Aprendre a escriure és aprendre una gran diversitat de gèneres textuais específics, cadascun d'ells amb les seues funcions pròpies i amb les seue característiques específiques.

Els models d'ensenyament i aprenentatge de la composició escrita haurien de tenir en compte les tecnologies de la informació i de la comunicació en els processos d'escriptura i donar les eines necessàries a l'alumnat, perquè en traguén el màxim rendiment.

Per exemple:

- els quaderns de bitàcoles (anomenats *weblocs* o *blocs*): facilitarien el gust per l'escriptura expressiva i per l'intercanvi d'opinions i sentiments.
- les aplicacions, *Presentacions de diapositives* o *WebQuest*, per planificar un text, fer-ne esquemes i resumir-lo, per tal d'estudiar-lo o presentar-lo.

Una recomanació

Xarxes per aprendre llengua

Articles Didàctica de la Llengua
i de la Literatura

Núm.044

Gener, Febrer, Març 2008

Bibliografia

- **Neus Sanmartí.** *Competència: què ens aporta aquest concepte?* Febrer 2006 (ppt)
- **Neus Sanmartí.** *Què comporta aplicar un currículum orientat al desenvolupament de competències a l'ESO?* Gener 2008 (ppt)
- *Usos educatius del bloc (UOC):*
http://cv.uoc.edu/~ueees/tutorial_blog/cat/el_concepte_de_blog.html
- **Felipe Zayas.** *La competencia en comunicación lingüística* (ppt)
- **El Projecte IDEAS (Idees, Evidències i Argumentació en Ciències)**
<http://www.xtec.net/cdec/formacio/pagines/sfece/sfece0708.htm>
<http://www.xtec.cat/cdec/innovacio/pagines/ideas.htm>
- **SfeC-Seminari de Formació per a l'Ensenyament de les Ciències**
<http://www.xtec.net/cdec/formacio/pagines/sfece/sfece0607.htm>
<http://www.xtec.net/cdec/formacio/pdf/sfece/06-07/1asessioSfeC.doc>
<http://www.xtec.net/cdec/formacio/pagines/sfece/sfece0708.htm>
- **CURRÍCULUM DE LES ILLES BALEARS** *Educació secundària obligatòria.* Govern de les illes Balears (ppt)

Bibliografia

- **Neus Sanmartí.** *Aprendre ciències tot aprenent a llegir i escriure ciències (i, en particular, aprendre Física i Química).* Maig 2007 (ppt)
- **Cuenca, M. Josep** (1994). *Lingüística i ensenyament de llengües*, Universitat de València,
- **Jaume Jorba, Isabel Gómez i Àngels Prats** (eds.). *Parlar i escriure per aprendre*. Sèrie Eines i Estratègies, 7. ICE UAB, Barcelona, 1998
- **Custodio, E.** (2002). *Enseñar a justificar en la clase de ciencias: una oportunidad que no podemos desaprovechar*. Aula, n. 116
- **Sanmartí, N.** (coord.) (2002). *Aprendre ciències tot aprenent a escriure ciències*. Edicions 62.
- **González, N., Bosch, D., Casas, M.** (2008). Parlar i escriure per aprendre Ciències Socials. Les competències lingüístiques i la formació democràtica dels joves. *IN. Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, V. 1, n. 0, PÀGINES 139-170.
http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num0/bosch_glez_casas/index.html
- **Programa excel per ajudar a escriure argumentacions**
http://www.xtec.net/cdec/formacio/pdf/sfece/06-07/4_argu.xls

